

EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TOIMIVALTA

Tässä luvussa käsitellään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa. Euroopan unionin tuomioistuimeen kuuluu kaksi tuomioistuinta – [unionin tuomioistuin](#) ja [unionin yleinen tuomioistuin](#) – ja se tarjoaa eri oikeussuojakeinoja. Näistä määrätään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 19 artiklassa, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 251–281 artiklassa, Euratomin perustamissopimuksen 136 artiklassa ja perussopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa N:o 3 Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä.

UNIONIN TUOMIOISTUIN

A. Suorat kanteet jäsenvaltioita tai unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia vastaan
Unionin tuomioistuin ratkaisee kanteet, jotka on nostettu sellaista jäsenvaltiota tai unionin toimielintä vastaan, joka ei ole täyttänyt unionin oikeuden mukaisia velvoitteitaan.

1. Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevat kanteet

Tällaisen kanteen voi nostaa

- komissio alustavan menettelyn jälkeen (SEUT:n 258 artikla) eli kun asianomainen jäsenvaltio on voinut esittää huomautuksensa ja komissio on antanut perustellun lausunnon ([1.3.8](#))
- jäsenvaltio toista jäsenvaltiota vastaan, kun se on ensin saattanut asian komission käsiteltäväksi (SEUT:n 259 artikla).

Unionin tuomioistuimen tehtävä:

- Unionin tuomioistuin toteaa, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille kuuluvan velvollisuuden, jolloin jäsenvaltion on lopetettava rikkominen välittömästi.
- Jos unionin tuomioistuin toteaa komission nostaman uuden kanteen jälkeen, että jäsenvaltio, jota asia koskee, ei ole noudattanut sen tuomiota, se voi määrätä jäsenvaltion suorittamaan sakkorangaistuksen (kiinteämääräisen hyvityksen ja/ tai uhkasakon), jonka määrän se vahvistaa komission ehdotuksen perusteella (SEUT:n 260 artikla).

2. Kumoamis- tai laiminlyöntikanteet unionin toimielintä vastaan

Aihe: kantaja hakee oletetusti unionin oikeuden vastaisen säädöksen kumoamista (SEUT:n 263 artikla) tai unionin toimielin, elin tai laitos on laiminlyönyt ratkaisun tekemisen unionin oikeuden vastaisesti (SEUT:n 265 artikla).

Käsiteltäväksi saattaminen: kanteen voi nostaa jäsenvaltio tai toinen unionin toimielin taikka luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, kun kanne koskee unionin toimielimen, elimen tai laitoksen antamaa ja kyseiselle henkilölle osoitettua säädöstä (erityisesti asetusta, direktiiviä tai päätöstä).

Unionin tuomioistuimen tehtävä: unionin tuomioistuin julistaa säädöksen mitättömäksi tai toteaa, että ratkaisun tekeminen on laiminlyöty, jolloin asianomaisen toimielimen on toteutettava tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet (SEUT:n 266 artikla).

3. Muut suorat kanteet

Unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan ensimmäisenä oikeusasteena SEUT:n 263, 265, 268, 270 ja 272 artiklassa tarkoitetut kanteet, joten unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi voidaan saattaa ainoastaan kanteet komission päätöksistä, joissa yrityksille määrätään seuraamuksia (SEUT:n 261 artikla), ja kanteet, joita tarkoitetaan [Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä](#) (sellaisena kuin se on muutettuna 11. elokuuta 2012 annetulla asetuksella (EU, Euratom) N:o 741/2012, 16. joulukuuta 2015 annetulla asetuksella (EU, Euratom) 2015/2422 ja 6. heinäkuuta 2016 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU, Euratom) 2016/1192). **Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 51 artiklassa** määrätään, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 256 artiklan 1 kohdassa esitetystä säännöstä poiketen ainoastaan unionin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 263 ja 265 artiklassa tarkoitetut kanteet, jotka jäsenvaltio nostaa

- Euroopan parlamentin tai neuvoston tai näiden kahden toimielimen yhdessä toteuttamasta toimesta tai ratkaisun tekemisen laiminlyömisestä, lukuun ottamatta
 - neuvoston päätöksiä, jotka se on tehnyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan nojalla
 - neuvoston toimia, jotka se on toteuttanut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 207 artiklassa tarkoitetuista kauppaa suojaavista toimenpiteistä annetun neuvoston asetuksen perusteella
 - neuvoston toimia, joilla se käyttää täytäntöönpanovaltaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 291 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla
- komission Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 331 artiklan 1 kohdan nojalla toteuttamasta toimesta tai ratkaisun tekemisen laiminlyömisestä.

Ainoastaan unionin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat myös ne näissä samoissa artikloissa tarkoitetut kanteet, jotka unionin toimielin on nostanut Euroopan parlamentin, neuvoston, näiden kahden toimielimen yhdessä tai komission toteuttamasta toimesta tai ratkaisun tekemisen laiminlyömisestä tai jotka unionin toimielin on nostanut Euroopan keskuspankin toteuttamasta toimesta tai ratkaisun tekemisen laiminlyömisestä.

B. Epäsuorat menettelyt: kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltäväksi otettu lainvastaisuusväite (SEUT:n 267 artiklassa tarkoitettu ennakkoratkaisumenettely)

Kansalliset tuomioistuimet soveltavat yleensä itse unionin oikeutta, kun käsiteltävänä oleva asia edellyttää sen soveltamista. Jos **kansallisessa tuomioistuimessa** tulee esille säädöksen tulkintaa koskeva kysymys, se voi pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua. Jos kyseessä on ylin oikeusaste, asia on ehdottomasti saatettava unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kansallinen tuomioistuin esittää kysymyksen unionin oikeuden määräyksen tai säännöksen tulkinnasta tai pätevyydestä yleensä tuomioistuimen päätöksen muodossa kansallisten menettelysääntöjen mukaisesti. Kirjaamo antaa pyynnön tiedoksi kansallisten menettelyn asianosaisille ja myös jäsenvaltioille ja unionin toimielimille. Niillä on kaksi kuukautta aikaa toimittaa mahdolliset kirjalliset huomautuksensa unionin tuomioistuimelle.

C. Toisen oikeusasteen toimivalta

Unionin tuomioistuimelta voidaan hakea oikeuskysymysten osalta muutosta unionin yleisen tuomioistuimen tuomioihin ja määräyksiin. Muutoksenhauulla ei ole lykkävää vaikutusta.

Jos muutoksenhaku voidaan ottaa tutkittavaksi ja se katsotaan perustelluksi, unionin tuomioistuin kumoo unionin yleisen tuomioistuimen päätöksen ja päättää asian itse, tai muussa tapauksessa sen on palautettava asia ratkaistavaksi yleiseen tuomioistuimeen, jota päätös sitoo.

SAAVUTUKSET

Unionin tuomioistuin on osoittautunut erittäin merkittäväksi toimijaksi, jopa liikkeellepanevaksi voimaksi, Euroopan yhdentymiskehityksessä.

A. Yleisesti

Asiassa *Van Gend & Loos* 5. helmikuuta 1963 annetussa tuomiossa vakiinnutettiin periaate, että yhteisön oikeutta voidaan soveltaa suoraan jäsenvaltioiden tuomioistuimissa. Asiassa *Costa vastaan Enel* 15. heinäkuuta 1964 annetulla tuomiolla taas edistettiin merkittävästi yhteisön oikeuden mieltämistä itsenäiseksi, kansalliseen lainsäädäntöön nähden ensisijaiseksi oikeusjärjestykseksi. Yksilön oikeuksien suojan kannalta merkittävistä päätöksistä on syytä mainita asiassa *Nold* 14. toukokuuta 1974 annettu tuomio, jossa tuomioistuin vahvisti perusoikeuksien kuuluvan erottamattomasti yleisiin oikeusperiaatteisiin, joiden noudattamista se valvoo ([4.1.1](#)).

B. Erityistapaukset

- Tavaroiden vapaa liikkuvuus: Niin kutsutussa *Cassis de Dijon* -tapauksessa 20. helmikuuta 1979 annetun tuomion mukaan jossakin jäsenvaltiossa laillisesti valmistettu ja kaupan pidetty tuote on periaatteessa voitava **tuoda markkinoille missä tahansa muussa jäsenvaltiossa**.
- Henkilöiden vapaa liikkuvuus: Asiassa *Bosman* vuonna 1995 annetussa tuomiossa todettiin, että ammattiurheilu on taloudellista toimintaa, jonka harjoittamista ei voi estää jalkapalloliittojen säännöillä, joita sovelletaan

jalkapalloilijoiden siirtoihin tai joilla rajoitetaan muiden jäsenvaltioiden pelaajien lukumäärää.

- Yhteisön ulkopuolinen toimivalta: Asiassa *komissio vastaan neuvosto* eli niin kutsutussa *AETR-tapauksessa* 31. maaliskuuta 1971 annetussa tuomiossa tunnustettiin yhteisön **oikeus tehdä kansainvälisiä sopimuksia** aloilla, joilla sovelletaan yhteisön säännöksiä.
- Vuonna 1991 asiassa *Franovich ja muut* antamassaan tuomiossa tuomioistuin kehitti toista perusluonteista käsitettä: **jäsenvaltion vastuuta** yksityisille vahingosta, jonka kyseinen jäsenvaltio on heille aiheuttanut rikkomalla yksityisten oikeuksia siksi, että se on laiminlyönyt direktiivin saattamisen osaksi kansallista oikeusjärjestystä tai ei ole tehnyt niin ajoissa.
- Sosiaaliturvan (asiassa *Defrenne* vuonna 1976 annettu tuomio naisten ja miesten samapalkkaisuudesta) ja työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden (asiassa *BECTU* vuonna 2001 annettu tuomio) alalla on annettu useita tuomioita.

Unionin tuomioistuimen suurimpiin ansioihin on luettava sen periaatteen vakiinnuttaminen, ettei perussopimuksia pidä tulkita jäykästi vaan ottaen huomioon yhdentymisen etenemisasteen ja perussopimuksissa asetetut tavoitteet. Tämän periaatteen ansiosta yhteisö on voinut antaa lainsäädäntöä myös tietyillä sellaisilla aloilla, joista perussopimuksissa ei ole erityisiä määräyksiä, kuten saastumisen torjunta. Niinpä asiassa C-176/03 13. syyskuuta 2005 annetussa tuomiossa vahvistettiin yhteisön oikeus toteuttaa rikosoikeuteen liittyviä toimenpiteitä, jos ne katsotaan ”tarpeellisiksi” ympäristönsuojelua koskevan tavoitteen saavuttamiseksi.

Euroopan unionin oikeudellinen verkosto perustettiin Euroopan unionin tuomioistuimen presidentin sekä 28 jäsenvaltion perustuslakituomioistuinten ja korkeimpien oikeuksien presidenttien aloitteesta Rooman sopimusten allekirjoittamisen 60-vuotispäivän yhteydessä vuonna 2017.

Verkoston tarkoituksena on edistää oikeuskäytäntöä koskevien tietojen vaihtoa siihen osallistuvien kansallisten tuomioistuinten ja Euroopan unionin tuomioistuimen välillä. Verkostoon osallistuvat kansalliset tuomioistuimet ja Euroopan unionin tuomioistuin julkaisevat sivustolla, jolle on rajoitettu pääsy, tietoja EU:n lainsäädäntöä koskevasta oikeuskäytännöstään kysymyksissä, joissa kansalliset tuomioistuimet ovat pyytäneet ennakkoratkaisua Euroopan unionin tuomioistuimelta, sekä muistioita ja tutkimuksia.

Verkoston ensimmäinen saavutus oli yhteistyöfoorumin (JNEU-foorumi) perustaminen. Se toimii kaikilla EU:n virallisilla kielillä ja kokoaa yhteen Euroopan unionin tuomioistuimen tuomareiden ja kansallisten tuomareiden oikeudellisen työn. Tuomareiden saatavilla on väline, jonka avulla he voivat saattaa oikeuskäytäntönsä, tutkimuksensa ja analyysinsä kollegoidensa käyttöön tietämyksen jakamiseksi ja tehokkuuden parantamiseksi.

JNEU-foorumiin kuuluu tällä hetkellä yli 2 000 käyttäjää jäsenvaltioiden perustuslakituomioistuimissa ja korkeimman oikeuden tuomioistuimissa.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN

(1.3.9)

A. Unionin yleisen tuomioistuimen toimivalta (SEUT:n 256 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimeen kuuluu kaksi tuomioistuinta – [unionin tuomioistuin](#) ja [unionin yleinen tuomioistuin](#). Unionin tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta ratkaista toimielinten väliset kanteet ja jäsenvaltion Euroopan parlamenttia ja/ tai neuvostoa vastaan nostamat kanteet, joten unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan **ensimmäisenä oikeusasteena** kaikki muut tämäntyyppiset kanteet, erityisesti yksityisten nostamat kanteet ja jäsenvaltion komissiota vastaan nostamat kanteet.

SEUT:ssa määrätään, että unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan **ensimmäisenä oikeusasteena** SEUT:n 263, 265, 268, 270 ja 272 artiklassa tarkoitetut kanteet, erityisesti seuraavia aloja koskevat kanteet, paitsi jos kanteen on nostanut jäsenvaltio, unionin toimielin tai Euroopan keskuspankki, jolloin se kuuluu ainoastaan unionin tuomioistuimen toimivaltaan (Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 51 artikla):

- unionin toimielimen, elimen tai laitoksen säädöksen kumoamiseksi nostetut kumoamiskanteet tai luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden toimielimiä vastaan nostamat laiminlyöntikanteet (SEUT:n 263 ja 265 artikla)
- jäsenvaltion komissiota vastaan nostamat kanteet
- vahingonkorvauskanteet unionin toimielinten, elinten tai laitosten tai niiden henkilöstön aiheuttaman vahingon johdosta (SEUT:n 268 artikla)
- unionin tekemiä tai sen puolesta tehtyjä sopimuksia koskevat riidat, joiden ratkaiseminen on nimenomaisesti annettu unionin yleisen tuomioistuimen tehtäväksi (SEUT:n 272 artikla)
- immateriaalioikeuksiin liittyvät, Euroopan unionin teollisoikeuksien virastoa ja yhteisön kasvilajikevirastoa vastaan nostetut kanteet
- unionin ja sen henkilöstön väliset riidat, myös kaikkien toimielinten, elinten, toimistojen ja virastojen sekä niiden henkilöstön väliset riidat
- Euroopan kemikaaliviraston päätöksiä koskevat kanteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen toimivaltaa voidaan perussäännöllä laajentaa muillekin aloille.

Unionin yleisen tuomioistuimen ensimmäisenä oikeusasteena tekemiin päätöksiin voidaan yleensä **oikeuskysymysten osalta** hakea muutosta unionin tuomioistuimelta.

B. Ennakkoratkaisut

Unionin yleisellä tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu (SEUT:n 267 artikla) perussäännössä määrätyissä asioissa (SEUT:n 256 artiklan 3 kohta). Perussäännössä ei kuitenkaan ole tätä koskevia määräyksiä, joten ennakkoratkaisujen antaminen kuuluu nykyisin ainoastaan unionin tuomioistuimen toimivaltaan.

C. Toimivalta muutoksenhakuasioissa

Unionin yleisen tuomioistuimen tekemiin päätöksiin voidaan oikeuskysymysten osalta hakea muutosta unionin tuomioistuimelta kahden kuukauden kuluessa.

EUROOPAN UNIONIN VIRKAMIESTUOMIOISTUIN

Unionin ja sen henkilöstön välisten riitojen ratkaisemista koskeva toimivalta siirrettiin 1. syyskuuta 2016 unionin yleiselle tuomioistuimelle (1.3.9.), mikä tarkoitti vuonna 2004 perustetun Euroopan unionin virkamiestuomioistuimen lakkauttamista. Euroopan unionin ja sen henkilöstön välisten riitojen ratkaisemista ensimmäisenä oikeusasteena koskevan toimivallan siirtämisestä unionin yleiselle tuomioistuimelle 6. heinäkuuta 2016 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU, Euratom) 2016/1192 kumottiin siten Euroopan unionin virkamiestuomioistuimen perustamisesta tehty neuvoston päätös 2004/752/EY, Euratom. Asiat, jotka olivat vireillä virkamiestuomioistuimessa 31. elokuuta 2016, siirrettiin 1. syyskuuta 2016 unionin yleiseen tuomioistuimeen, jossa niiden käsittelyä jatketaan siitä, mihin käsittely on edennyt kyseisenä päivänä siten, että virkamiestuomioistuimen näissä asioissa toteuttamat oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvät toimenpiteet jäävät voimaan. Jos asia siirretään unionin yleiseen tuomioistuimeen istunnon päättämisen jälkeen, asian käsittely suullinen vaihe aloitetaan uudelleen.

Lisäksi vahvistettiin siirtymäsäännökset, jotka koskevat valituksia, jotka olivat vireillä toimivallan siirtymisajankohtana 1. syyskuuta 2016 tai jotka tehtiin kyseisen päivän jälkeen virkamiestuomioistuimen ratkaisusta. Toimivalta näiden valitusten ratkaisemiseen säilyy unionin yleisellä tuomioistuimella. Kyseisiin valituksiin on sovellettava edelleen myös Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön liitteessä I olevia 9–12 artiklaa.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

SEUT:n 257 artiklan mukaan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen perustaa **unionin yleisen tuomioistuimen yhteyteen erityistuomioistuimia**, joiden tehtävänä on ratkaista ensimmäisenä oikeusasteena tietynlaiset erityisissä asioissa nostetut kanteet. Parlamentti ja neuvosto antavat asetukset joko komission ehdotuksesta ja unionin tuomioistuinta kuultuaan tai unionin tuomioistuimen pyynnöstä ja komissiota kuultuaan.

SEUT:n 281 artiklan mukaan **Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö** vahvistetaan erillisessä pöytäkirjassa ja parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen muuttaa perussääntöä^[1].

Parlamentti on yksi niistä SEUT:n 263 artiklassa mainituista toimielimistä, joilla on oikeus nostaa kante unionin tuomioistuimessa.

Udo Bux

[1]11. elokuuta 2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) N:o 741/2012, 16. joulukuuta 2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2015/2422 ja 6. heinäkuuta 2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2016/1192.

05/2019

